

C. VALERII CATVLLI

LESBIA

SIVE CARMINA AMATORIA
DE LESBIA ET CATVLLO

*Iōannēs Paulus Ferdinandī Flūminis sive Murgēnsis
modō Iōhannis Oerbergis composuit*

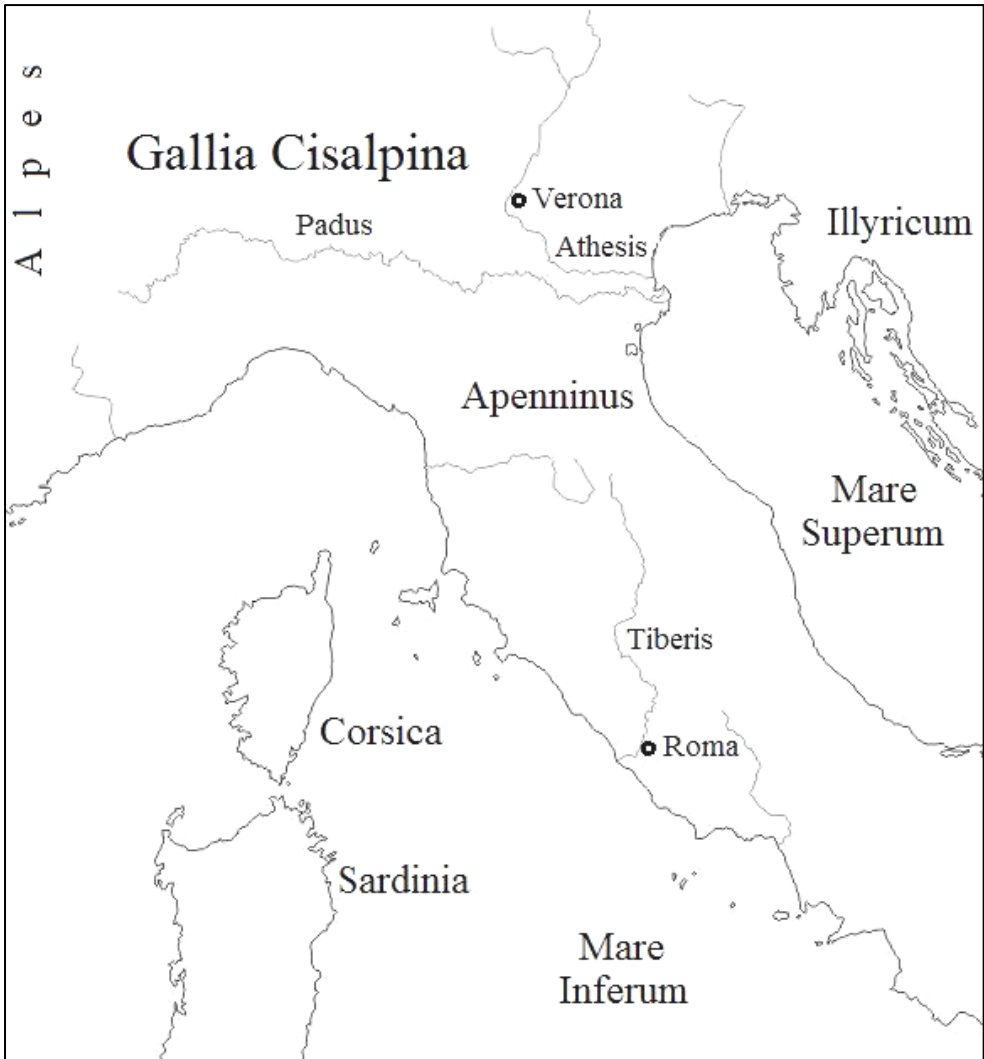
Hoc opus consignatum est sub Creative Commons diplomate

Imāgō amantium in lectō in vīllā Rōmānā reperta

RES QVAE HOC LIBELLO CONTINENTVR

Dē Catullō poētā	3
Dē versibus	5
Carmina	
II	7
III	7
V	8
VII	9
VIII	10
XLIII	11
LI	12
LXX	12
LXXII	13
LXXV	13
LXXVI	14
LXXIX	15
LXXXIII	15
LXXXV	16
LXXXVI	16
LXXXVII	17
XCII	17
CIV	17
CVII	18
CIX	18
Commentārii	19
Index vocābulōrum	23
Index nōminum	24
Notae	24

In margine pāginārum explānantur vocābula quae nōn reperiuntur in librō cui titulus est LINGUA LATINA PER SE ILLUSTRATA pars I: Familia Rōmāna.

Indicēs habent sōlum vocābula quae in carminibus reperiuntur. Quae singulīs locīs explānantur, ut singula carmina per sē legī possint.

DE CATULLO POETA

- P. Valerius Catullus nātus est Vērōnae annō LXXXIV ante Christum nātum. Familiae dīvitis fuit, quam C. Iūlius Caesar in itineribus in Galliam vīsītābat. Adulescēns Rōmam migrāvit ut cursum 5 polīticum inīret, sed artī poēticae sē dedit.
- Catullus carminum librum scrīpsit in quō appellat hominēs sibi nōtōs, quōrum prīncipālis est Lesbia, domina quam amāvit.
- ‘Lesbia’ nōmen venit ā ‘Lesbō’, īnsulā maris Aegaeī quam poētria Sapphō habitāvit; ita Catullus 10 studium carminum Sapphicōrum et puellam amatam doctam significāre voluit.
- Nōn certē scīmus eōrum cursum amōris, nec secundum tempus carmina in librō ordinantur; tamen 15 ex iīs et opere Cicerōnis, cui titulus est ‘Prō Caeliō’, aliquās rēs colligere possumus.
- Crēditur Lesbiam Clōdiae nōmen falsum esse. Clōdia fuit uxor Metellī prōcōnsulis Galliae Cisalpīnae, quem Catullus nōverat. Ubi prīmum Catullus 20 Rōmam pervēnit, absente Metellō Clōdiam adamā-
- P. = Pūblius
Vērōna -ae *f.*, urbs Galliae Cisalpīnae (: cis Alpēs)
- vīsītāre = vīsum īre
migrāre = in alium locum īre
habitātum
polīticus -a -um; cursus polīticus : cursus officiōrum pūblicōrum quae laudis sunt
sē dare = studēre
- prīncipālis -e < prīnceps
- Lesbia -ae *f.*
- Lesbos -ī *f.*
- poēta -ae *m.*, poētria -ae *f.*
Sapphō -ūs *f.*
- Sapphicus -a -um < Sapphō
- secundum +acc = ex
- M. Tullius Cicerō, nōbilissimus
ōrātor(=quī verba pūblicē facit)
Caelius -ī *m.*
col-ligere < con + legere
- Clōdia -ae *f.*
- Metellus -ī *m.*
prō-cōnsul -is *m.* = homō quī
priōre annō cōnsul fuit; cōnsul
-is *m.* = alter populō Rōmānō
praepositus
- ad-amāre = amāre incipere

mortem obīre = morī

vidua -ae *f* = mulier quae marī-
tum amīsit
apertē (< aperīre) ↔ occultē
oc-cidere = cadere, morī

Caelius Rūfus, orātor
dēfendere = verba facere prō
aliquō quī accusātus est

fallere fefellisse falsum = fidem
frangere | re-scīre -scī(v)isse
-ītum = cognōscere
Bīthŷnia -ae *f*, regiō Asiae
Mummius -ī *m*
prō-praetor -ōris *m* = homō quī
priōre annō *praetor* fuit; praetor
-ōris *m* = homō urbī praepositus
morārī = diūtius in locō manēre
ab-ruptiō -ōnis *f* < *ab-rumpere*
= subitō fnīre
re-conciliātiō -ōnis *f* < *re-conci-*
liāre = rursus coniungere
identidem = iterum iterumque
suc-cedere (alicuī) = in locum
(alicuius) sēquī
aliquandō = tandem
dē vītā dē-cedere = morī

vit. Cum postea Metellus mortem obiisset, Catullus
Clōdiam viduam apertē amāre potuit, sed paulō post
frāter suus occidit, quārē poēta Vērōnam rediit. De-
inde Clōdia Caelium Rūfum, quem Cicerō post dē-
fendit in opere suprā dictō, cognōvit et adamāvit. 25
Ita Catullus ab illā falsus est idque ab amīcīs rescīt
dum Bīthŷniae sub Mummiō prōpraetōre morābātur.
Rōmam reditus abruptiōnēs reconciliātiōnibus iden-
tidem successērunt dōnec aliquandō amōrēs eōrum
dēsierunt. 30

Catullus Rōmae dē vītā dēcessit annō LIV ante
Christum nātum.

DE VERSIBVS

Hī sunt versūs et strophae carminum quae hōc li-
brō continentur. Syllaba brevis notātur [⊔], syllaba
longa [—]; pedēs hāc notā [ ] dīviduntur, hāc [ ] no-
tātur caesūra (pausa post syllabam).

strophē -ae *f* = versuum nume-
rus

Pedēs:
trochaeus — ⊔
iambus ⊔ —
dactylus — ⊔ ⊔
spondēus — —

caesūra -ae *f*
pausa -ae *f* = tempus quiētus

- 5 [I] Versus hendecasyllabus (carmina II, III, V, VII,
XLIII)

Passer | dēlici | ae me | ae pu | ellae
— — | — ⊔ ⊔ | — ⊔ | — ⊔ | — —

Pēs p̄rimus r̄arius iambus aut trochaeus est.

- 10 [II] Strophē Sapphicā (carmen LI)

Cōnstat ex tribus versibus Sapphicīs et ūnō Adō-
niō quōs sequitur.

Adōnius -a -um

Versus Sapphicus:

Ille | mī p̄ar | esse de | ō vi | dētur
— ⊔ | — — | — ⊔ ⊔ | — ⊔ | — —

15

Versus Adōnius:

spectat̄ et̄ audit̄
— ⊔ ⊔ | — —

- [III] Versus Hippōnactēus (carmen VIII)

Hippōnactēus -a -um

20

Miser | Catul | le || dē | sinās̄ ↑ inep | tīre

distichon -ī n
elegiācus -a -um

— | — | — || — | — | — | —

aut

et quod | vidēs | perīs | se || per | ditum | dūcās

— | — | — | — || — | — | —

[IV] Distichon elegiācum (carmina ab LXX usque 25
ad CIX)

Cōnstat ex versū hexametrorō et versū pentametrorō.

Versus hexameter:

ut lice | at || nō | bīs || tō | tā || per | dūcere | vītā

— | — || — || — || — || — | —

1

2

3

30

Licet etiam secundā caesūrā sōlā ūtī, aut prīmā et
secundā, aut prīmā et tertiā, aut secundā et tertiā.

Versus pentameter:

quārē | iam tē | cūr || amplius | excruci | ēs?

— | — | — || — | — | —

35

Versus pentameter semper hexametrum sequitur:

Crēdis | mē || potu | isse me | ae || male | dīcere | vītāe,

ambō | bus mihi | quae || cārior est oculi | līs?

LESBIA

II

[*Passer Lesbiae*]

Passer, dēliciae meae puellae,
quīcum lūdere, quem in sinū tenēre,
cui prīmum digitum dare appetentī
et acrīs solet incitāre morsūs,
5 cum dēsīderiō meō nitentī
cārum nescioquid lubet iocārī
et sōlāciolum suī dolōris,
crēdō, ut tum gravis acquiescat ardor:
tēcum lūdere sicut ipsa possem
10 et tristīs animī levāre cūrās!

III

[*Mors passeris*]

Lūgēte, ō Venerēs Cupīdinēsque
et quantum est hominum venustiōrum!
Passer mortuus est meae puellae,
passer, dēliciae meae puellae,
5 quem plūs illa oculīs suīs amābat;
nam mellītus erat suamque nōrat

passer
-eris *m*

dēliciae -ārum *f* = id quod
delectat
lūdere ... tenēre ... dare ...
incitāre solet (*Lesbia*)
quī-cum
sinus -ūs *m* = gremium
prīmum digitum : prīmam
partem digitī
ap-petēns -entis = cupidus
et ac-rīs | ac-rīs : ac-rēs
incitāre = excitāre
morsus -ūs *m* < mordēre
dēsīderium -ī *n* < dēsīderāre
nitēns -entis = lūcēns

nescio-*quid* cārum
lubet : libet
iocārī = iocō ūfī; iocus -ī *m* =
lūdus
sōlāciolum -ī *n* = parvum *sōlā-*
cium = cōsōlātiō (< cōsōlārī)
ac-*qui*escere = cessāre
ārdor -ōris *m* = studium, cupi-
ditās
utinam possem
tristīs : tristēs | tristīs cūrās

Venus et Cupīdo

Venerēs, Cupīdinēs *pl* : Venus,
Cupīdō
quantum est hominum = quot
sunt hominēs
venustus -a -um = bellus,
amandus

mellītus -a -um (< mel) = dulcis
(ut mel)
nōrat = nō verat

suam ipsam *dominam*

circum-silīre < -salīre

ūsque = semper
pīpiāre = 'pīpi' facere (ut avis)

tenebricōsus -a -um (<tenebrae)
= obscūrus

negant redīre quemquam =
dīcunt 'nēminem redīre'

Orcus -ī *m* = Plūtō : Īnferī
dē-vorāre = vorāre

male factum = malefīcium

tuā operā = tuā causā

turgidulus = turgidus
ocellus -ī *m* = (parvus) oculus

Orcus, deus Īnferōrum

bāsium -ī *n* = ōsculum
ūnīus assis aestimāre : minimī
aestimāre, nihil cūrāre

lūx : diēs (: vīta)

nōbīs dormiendum est ūnam
noctem perpetuam

ipsam tam bene quam puella mātrem,

nec sēsē ā gremiō illīus movēbat,

sed circumsiliēns modo hūc modo illūc

ad sōlam dominam ūsque pīpiābat.

10

Quī nunc it per iter tenebricōsum

illūc unde negant redīre quemquam.

At vōbīs male sit, malae tenebrae

Orcī, quae omnia bella dēvorātis:

tam bellum mihi passerem abstulistis.

15

Ō factum male! Ō miselle passer!

Tuā nunc operā meae puellae

flendō turgidulī rubent ocellī!

V

[*Bāsia mille*]

Vīvāmus, mea Lesbia, atque amēmus,

rūmōrēsque senum sevērīōrum

omnēs ūnīus aestimēmus assis!

Sōlēs occidere et redīre possunt;

nōbīs, cum semel occidit brevis lūx,

5

nox est perpetua ūna dormienda.

LESBIA

Dā mī bāsia mīlle, dēinde centum,

mī = mihi

dēin mīlle altera, dēin secunda centum,

dein = deinde

dēinde ūsque altera mīlle, dēinde centum!

ūsque = sine fine

10

Dēin, cum mīlia multa fēcerīmus,

= fēcerimus

conturbābimus illa, nē sciāmus,

con-turbāre = turbāre
(↔ numerāre)

aut nē quis malus invidēre possit,

nē *numerum* sciāmus
nōbis invidēre

cum tantum sciat esse bāsiōrum.

tantum bāsiōrum = tot bāsia

VII

[*Nōn satis bāsiātiōnum*]

Quaeris quot mihi bāsiātiōnēs

tuae, Lesbia, sint satis superque:

quam magnus numerus Libyssae harēnae

lasarpīciferis iacet Cyrēnīs

lasarpīcium in nummō

bāsiātiō -ōnis *f* = ōsculum
satis superque = plūs quam
satis
quam magnus numerus = tot
(bāsiātiōnēs) quot
Libyssus -a -um < *Libya*, regiō
Africae
harēna -ae *f* = terra sicca lītorum
lasarpīcifer -fera -ferum = quī
lasarpīcium fert
Cyrēnae -ārum *f*, oppidum
Libyae

ōrāclum -ī n = locus ubi fātum
praedicitur (< prae-dicere)
 aestuōsus -a -um = turbidus
 inter ō.clum Iovis aestuōsī et ...
 Battus -ī m, rēx I Cyrēnārum
 sacer -cra -crum = adōrandus
 sepulcrum -ī n = locus sub terrā
 ubi homō mortuus iacet
 sīdus -eris n = stēlla
 fūrtīvus -a -um (< fūrtum) =
occultus (< occultāre)

tam multa ... quae
 bāsiūm -ī = ōsculum
 bāsiāre = bāsia dare
 vēsānus -a -um = cui mēns
 sāna nōn est
 satis et super = satis superque
 per-numerāre = numerāre
 cūriōsus -a -um = quī nimīā
 cūrā ūtitur in rēbus aliēnis
 fascināre = nocēre

sōlēs fulgent

ineptīre = *ineptiās* dicere/facere;
 ineptiae -ārum f = nūgae

perīsse : periisse
 dūcās : habeās, putēs

fulgēre -sisse = lucēre; fulsēre
 = fulsērunt
 quondām = ōlim | tibī = tibi
 ventitāre = saepe venīre

tantum amāta ā nōbīs (: ā mē)

iocōsus -a -um = quī rīsum
 excitat, rīdiculus

vērē *adv* < vērus

im-potēns -entis = quī nōn
 potest

sectārī = sequī; sectāre *imp*
praes : nē sectāre, nē vīve

ōrāclum Iovis inter aestuōsī

5

et Battī veteris sacrum sepulcrum;

aut quam sīdera multa, cum tacet nox,

fūrtīvōs hominum vident amōrēs.

Tam tē bāsia multa bāsiāre

vēsānō satis et super Catullō est,

10

quae nec pernumerāre cūriōsī

possint nec mala fascināre lingua.

VIII

[*Miser Catullus*]

Miser Catulle, dēsīnās ineptīre,

et quod vidēs perīsse perditum dūcās.

Fulsēre quondam candidī tibī sōlēs,

cum ventitābās quō puella dūcēbat

amāta nōbīs quantum amābitur nūlla.

5

Ibi illa multa cum iocōsa fīēbant,

quae tū volēbās nec puella nōlēbat,

fulsēre vērē candidī tibī sōlēs.

Nunc iam illa nōn vult: tū quoque impotēns nōlī,

nec quae fugit sectāre, nec miser vīve,

10

LESBIA

	sed obstinātā mente perfer, obdūrā!	obstinātus -a -um = cōnstāns ob-dūrāre = dūrus/patiēns esse
	Valē, puella! iam Catullus obdūrat, nec tē requīret nec rogābit invītam; at tū dolēbis, cum rogāberis nūlla.	re-quirere = quaerere invītus- a -um = nōlēns (↔ libēns) nūlla : nōn
15	Scelesta, vae tē! Quae tibī manet vīta? Quis nunc tē adībit? Cui vidēberis bella? Quem nunc amābis? Cūius esse dīcēris? Quem bāsiābis? Cui labella mordēbis? At tū, Catulle, dēstinātus obdūrā.	vae! = heu! manet : exspectat cūius -a -um = cuius? (<i>gen pron</i> quī, quae , quod) labellum -ī <i>n</i> = labrum dēstinātus -a -um = obstinātus

XLIII

[*Ad Āmēānam*]

Āmēāna -ae *f*

	Salvē, nec minimō puella nāsō nec bellō pede nec nigrīs ocellīs nec longīs digitīs nec ōre siccō nec sānē nimis ēlegante linguā, 5 dēcoctōris amīca Formiānī. Ten prōvincia nārrat esse bellam? Tēcum Lesbia nostra comparātur? Ō saeculum īnsapiēns et īfacētum!	ōre siccō : labrīs siccīs ēlegāns -antis = quī arte urbānā placet, decēns dēcoctor -ōris <i>m</i> = quī omnia sua per <i>luxum</i> cōnsūpsit; lu- xus -ūs <i>m</i> = vita nimis magni- fica Formiānus -ī <i>m</i> ten = tē-ne nostra : mea saeculum -ī <i>n</i> = genus hominum quī eōdem tempore vīvunt īn-sapiēns -entis ↔ sapiēns īn-facētus -a -um ↔ <i>facētus</i> = ēlegāns
--	--	---

LI

[*Amor incipiēns*]

ille ... quī
 pār paris + *dat* = similis
 fās *n indēcl* = iūs dīvīnum; fās
 est = licet per deōs
 superāre (aliquem) = superior
 esse (quam aliquis)
 dīvus -ī *m* = deus
 adversus -a -um = in locō con-
 trāriō positus
 identidem = iterum iterumque

dulce *adv* < dulcis -e
 tē rīdentem
 omnīs = omnēs; omnīs sensūs
 sēnsus -ūs *m* < sentīre
 miserō mihi
 simul *ac* tē aspexī
 nihil vōcis : nulla vōx
 est super : superest

torpēre = sēnsū aut *mōtum*
 (< movēre) āmittere
 artūs -uum *m* = membra corpo-
 ris; sub artūs : sub corpus
 flamma -ae *f* = ignis saevus
 (: cupiditās) | tenuis flamma
 dē-mānāre = *mānāre* (= fluere)
 sonitus -ūs *m* = sonus
 suō-pte = suō ipsō
 tintināre = valdē sonāre (intrā
 aurēs)
 geminus -a -um = bis tantus;
 g. ā nocte (quia longa vidētur)
 tēgere = operīre, claudere
 lūmen -inis *n* = lūx; lūmina :
 oculī
 Ō-tūm Catul-īe : secundus pēs
 nōn spondēus, sed trochaeus est
 exsultāre = superbē gaudēre
 gestīre = cupere, dēsīderāre

Ille mī pār esse deō vidētur,

ille, sī fās est, superāre dīvōs,

quī sedēns adversus identidem tē

spectat et audit

dulce rīdentem, miserō quod omnīs

5

ēripit sēnsūs mihi; nam simul tē,

Lesbia, aspexī, nihil est super mī

vōcis in ōre,

lingua sed torpet, tenuis sub artūs

flamma dēmānat, sonitū suōpte

10

tintinant aurēs, geminā teguntur

lūmina nocte.

Ōtium, Catulle, tibī molestum est:

ōtiō exsultās nimiumque gestīs:

ōtium et rēgēs prius et beātās

15

perdidit urbēs.

flamma -ae *f*

LXX

[*Mulier infīda*]

‘Nūllī sē’ dīcit mulier mea ‘nūbere mälle

LESBIA

quam mihi, nōn sī sē Iuppiter ipse petat.’

Dīcit, sed mulier cupidō quod dīcit amantī
in ventō et rapidā scrībere oportet aquā.

LXXII

[*Ad Lesbiam infidam*]

Dīcēbās quondam ‘sōlum tē nōsse Catullum,’

Lesbia, ‘nec prae mē velle tenēre Iovem.’

Dīlēxī tum tē nōn tantum ut vulgus amīcam,
sed pater ut gnātōs dīligit et generōs.

5 Nunc tē cognōvī: quārē etsī impēnsius ūror,
multō mī tamen es vīlior et levior.

Quī potis est, inquis? Quod amantem iniūria tālis
cōgit amāre magis, sed bene velle minus.

LXXV

[*Amēns amāns*]

Hūc est mēns dēducta tuā mea, Lesbia, culpā

atque ita sē officiō perdidit ipsa suō,

ut iam nec bene velle queat tibi, sī optima fīās,

nec dēsistere amāre, omnia sī faciās.

uxōrem petat

id quod mulier dīcit amantī cupidō

Iuppiter,
rēx deōrum

quondam = ōlim
nōsse = nō vīsse

nec *quidem*

vulgus -ī *m* = hominēs populī
ut vulgus *dīligit* amīcam

gnātus -ī *m* = filiūs
gener -ī *m* = marītus filiae
sed ut pater gnātōs et generōs d.
impēnsius *adv* (*sup* < *impēnsē*
= multum, cupidē) = magis

quī *adv* = quōmodo
potis est = potest (potis -e *adi*
indēcl); quī potis est? = quō-
modo fierī potest?
cōgere = pellere ad aliquid faci-
endum
bene velle (alicui) = optāre rēs
bonās (alicui)

ā-mēns -entis = sine mente, īn-
sānus
hūc ... ut = ita ... ut
dē-dūcere = dūcere
culpa -ae *f* = causa accūsandī
mēns mea dēducta est tuā culpā
(= tuā causā)
ita ipsa sē perdidit officiō suō
bene velle tibi = amāre tē
quīre quīvisse = posse; queat
(*coni praes*) = possit
etsī optima fīās
etsī omnia faciās
nec dē[sis-te-r’]amā || r’om-ni-a
: ‘amāre’ interest inter duās
partēs versūs pentametṛī

LXXVI

[Ad deōs]

sī-quis -qua -quid = sī aliquis
 re-cordārī = re-minīscī; recor-
 dantī hominī benefacta priōra
 bene-facere | voluptās -ātis *n* =
 quod dēlectat (↔ dolor)
 cōgitat sē esse ... violāsse ...
 abūsum *esse*
 pius -a -um = quī deōs dīligit
 sānctus -a -um = tūtus lēgibus
 deōrum
 violāre = frangere | violā *v*isse
 fidēs -eī *f* = prōmissum
 foedus -eris *n* = lēx inter homi-
 nēs statūta, fidēs
 dīvus -ī *m* (*gen pl'* dīvum') = deus
 nūmen -inis *n* = voluntās deōrum
 ab-ūtī ab-ūsum *esse* (rē) = aliqūā
 rē ūtī ad aliam cōsequendam
 : nec dīvum nūmine abūsum *esse*
 ad fallendōs h.nēs foedere nūllō
 multa gaudia tīb/parāta in longā
 aetāte (: per longum tempus)
 manēbunt ex (: post) hōc amōre
 ingrātō
 in-grātus -a -um ↔ grātus

Sīqua recordantī benefacta priōra voluptās

est hominī, cum sē cōgitat esse pium,

nec sānctam violāsse fidem, nec foedere nūllō

dīvum ad fallendōs nūmine abūsum hominēs,

multa parāta manent in longā aetāte, Catulle, 5

ex hōc ingrātō gaudia amōre tībī!

Nam quaecumque hominēs bene cuiquam aut

dīcere possunt

aut facere, haec ā tē dictaque factaque sunt;

omnia quae ingrātae periērunt crēdita mentī

— quārē iam tē cūr amplius excrucies? 10

Quīn tū animō offirmās atque istinc tēque

redūcis

et, dīs invītīs, dēsiniis esse miser?

Difficile est longum subitō dēpōnere amōrem;

difficile est, vērūm hōc quā lubet efficiās!

Ūna salūs haec est: hōc est tibi pervincendum, 15

hōc faciās sīve id nōn pote sīve pote!

Ō dī, sī vestrum est miserērī, aut sī quibus

umquam

haec omnia, cum ingrātae
 mentī (: puellae) crēdita *sint*,
 periērunt
 amplius *adv* = plūs
 of-firmāre < ob+ *f*irmāre = *f*ir-
 mus (= cōnstāns) facere
 ex-cruciare = valdē cruciare
 istinc = ex istō locō

invītus -a -um = nōlēns, adver-
 sus

dē-pōnere = relinquere

quā *adv* = quōmodo; quā tibi
 lubeat (= libeat)
 efficiās! : effice!
 per-vincere = plānē vincere
 hōc | est tī-bī | per-vin | cen-dum
 : trochaeus pēs IV (nōn V)
 faciās! : fac!
 potis -e *adi* *indēct*, pote *est* =
 fierī potest
 miserērī = dolēre ob alicuius
 miseriam (< miser)
 sī vestrum est miserērī : sī vōs
 miserēmīni
 sī quibus = sī aliquibus

LESBIA

extrēmam iam ipsā in morte tulistis opem,
mē miserum aspiciate et, sī vītam pūriter ēgī,
20 ēripite hanc pestem perniciemque mihi,
quae mihi subrēpēns īmōs ut torpor in artūs
expulit ex omnī pectore laetitiās!
Nōn iam illud quaerō contrā mē ut dīligat illa
aut, quod nōn potis est, esse pudīca velit:
25 ipse valēre optō et taetrum hunc dēpōnere
morbū.

extrēmus -a -um = postrēmus
opem -is -e *f* = auxilium
extrēmam opem in ipsā morte
vītam agere = vīvere
pūriter *adv* < pūrus = quī nōn
male fēcit
pestis -is *f* = malum
perniciēs -ēī *f* = caedēs
sub-rēpere = latenter subīre
torpor -ōris *m* < *torpēre* = *mōtum*
(< *movēre*) aut sēnsū āmittere
artūs -uum *m* = membra corpo-
ris; subrēpēns in imōs artūs
ex-pellere
pectore : animō
nōn quaerō ut illa mē dīligat
contrā = quoque (: ut ego eam
dīligō)
pudīcus -a -um = quī pudet

taeter -tra -trum = dīrus, turpis

Ō dī, reddite mī hōc prō pietāte meā!

red-dere = dare, facere
pietās -ātis *f* < pius; prō pietāte
meā = quia pius fui

LXXIX

[*Dē Clōdiō*]

Lesbius est pulcher. Quid nī? Quem Lesbia mālit
quam tē cum tōtā gente, Catulle, tuā.
Sed tamen hīc pulcher vēndat cum gente Catullum
sī tria nōtōrum suāvia reppererit.

Clōdius Pulcher : frater Lesbiae

Lesbius -ī *m* : Clōdius
pulcher -cra -crum = pulcher
quid nī? = cūr nōn?
gēns -entis *f* = familia
: quam tē et tōtam gentem tuam

: vēndat Catullum et tōtam eius
gentem

nōtōrum *hominum*
suāvium -ī *n* = oīsculum

LXXXIII

[*Ad Metellum*]

Lesbia mī praesente virō mala plūrima dīcit:

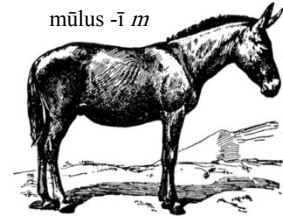
mī : dē mē
plūrimus -a -um *sup* < multus

fatuus -a -um = stultus

mūlus -ī *m* = fatuus
 sentīs : intellegis
 sāna : nōn amāns
 gannīre = fremere (ut canis),
 querī
 ob-loquī = male dīcere
 meī meminit
 ācer acris ācre = cruentus

: loquitur quia ūritur (amōre)

mūlus -ī *m*

re-quirere = quaerere

ex-cruciāre = valdē cruciāre

Quintia -ae *f*

longa : alta

rēcta ↔ flexa

at haec fōrmōsa esse negō
 tōtum illud ↔ in partēs dīvīsa
 venustās -ātis *f* < venustus
 mīca -ae *f* = pars parva
 sāl : venustās

contrā Lesbia fōrmōsa est
 cum ... tum = nōn modo ... sed
 etiā
 pulcherrima = pulcherrima

omnīs = omnēs | omnīs Venerēs
 Venerēs : venustās

haec illī fatuō māxima laetitia est.

Mūle, nihil sentīs? Sī nostrī oblīta tacēret,

sāna esset: nunc quod gannit et obloquitur

nōn sōlum meminit, sed, quae multō ācrior est 5

rēs,

īrāta est — hōc est, ūritur et loquitur.

LXXXV

[*Ōdī et amō*]

Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris?

Nesciō; sed fierī sentiō — et excrucior!

LXXXVI

[*Dē Quintiā*]

Quintia fōrmōsa est multīs; mihi candida, longa,

rēcta est — haec ego sīc singula cōnfiteor,

tōtum illud fōrmōsa negō; nam nūlla venustās,

nūlla in tam magnō est corpore mīca salis.

Lesbia fōrmōsa est, quae cum pulcherrima tōta

est, 5

tum omnibus ūna omnīs surripuit Venerēs.

LESBIA

LXXXVII

[*Fīdus Catullus*]

Nūlla potest mulier tantum sē dīcere amātam

amātam *esse*

vērē, quantum ā mē Lesbia amāta mea est:

vērē *adv* < vērūs
mea Lesbia

nūlla fidēs ūllō fuit umquam foedere tanta,

foedus -eris *n* = lēx inter homi-
nēs statūta

quanta in amōre tuō ex parte reperta meā est.

nūlla fidēs tanta fuit umquam
in ūllō foedere, quanta...
quanta ex parte meā reperta est
: quanta mea fuit (fidēs)

XCII

[*Signum amōris*]

Lesbia mī dīcit semper male nec tacet umquam

mī : dē mē

dē mē: Lesbia mē dispeream nisi amat.

dis-perīre = plānē perīre
dispeream nisi Lesbia mē amat

Quō signō? Quia sunt totidem mea: dēprecor

signāre = animadvertere
tot-idem = idem numerus
: quia *signa* (amōris) sunt toti-
dem mea (: eadem quam mea)
dē-precārī = male dīcere

illam

assiduē, vērūm dispeream nisi amō.

assiduē = saepe
eam amō

CIV

[*Mōnstra*]

Crēdis mē potuisse meae maledīcere vītae,

male-dīcere
meae vītae : dē meō amōre
(: Lesbiā)

ambōbus mihi quae cārīor est oculīs?

ambō -ae -ō = duo simul
quae mihi cārīor ambōbus oculīs
est?

Nōn potuī, nec, sī possem, tam perditē amārem;

perditē = valdē | *eam* amārem
Tappō -ōnis *m*, cum T.ne : et T.
mōnstra facis : *incrēdibilia* nār-
rās | incrēdibilis -e ↔ crēdendus
cum Tap|pō || n'om-ni-a : 'Tap-
pōne' interest inter duās partēs
versūs pentametri

sed tū cum Tappōne omnia mōnstra facis.

CVII

[*Amor renovātus*]

re-novāre = dēnuō facere

quic-quam = quid-quam
op-tingere -tigiſſe = accidere

īn-spērāns -antis = quī minimē
spērat
propriē = praecipuē
nōbīs : mihi

re-stituere = reddere
mī = mihi

mihi cupidō atque īnſperantī
re-ferre = reducere

nōbīs : mihi
lūcem (: diem) *dignam quae*
candidiōre notā *signem**
: quis fēlicior vīvit quam ego
ūnus, aut quis 'rēs esse magis
optandās quam hanc vītā'
dīcere poterit?

calculus -ī m

diēs fēlix signātur
calculō candidō

diēs infēlix signātur
calculō nigro

iūcundum : grātum
prō-pōnere = pollicērī
hunc amōrem nostrum iūcun-
dum perpetuumque fore

vērē *adv* < vērus

sincērus -a -um = vērus
ex animō : ex īmō corde

per-dūcere
aeternus -a -um = perpetuus
sānctus -a -um = tūtus lēgibus
deōrum
foedus -eris *n* = lēx inter homi-
nēs statūta
hōc aeternum foedus sānctae
amīcītiaē

Sī quicquam cupidōque optantīque optigit

umquam

īnspērantī, hōc est grātum animō propriē.

Quārē hōc est grātum nōbīsque est cārius aurō,

quod tē restituis, Lesbia, mī cupidō,

restituīs cupidō atque īnspērantī, ipsa refers tē 5

nōbīs. Ō lūcem candidiōre notā!

Quis mē ūnō vīvit fēlicior, aut 'magis hāc rēs

optandās vītā' dīcere quis poterit?

CIX

[*Foedus amīcītiaē*]

Iūcundum, mea vīta, mihī prōpōnis amōrem

hunc nostrum inter nōs perpetuumque fore.

Dī magnī, facite ut vērē prōmittere possit

atque id sincērē dīcat et ex animō,

ut liceat nōbīs tōtā perdūcere vītā 5

aeternum hōc sānctae foedus amīcītiaē!

* Mōs erat diem fēlicem calculō candidō, infēlicem nigro signāre, ad ultimō diē
nōscendum utrī frequentiorēs fuissent.

COMMENTARIJ

- [II] Nūper Lesbia ā Catullō discessit et abruptiōnis maestitiam passere lēnīre vult, nam etiamnunc eum amat. Catullus, quī dolet tamquam Lesbia, quoque cum passere lūdere vellet.
- 5 [III] Passer, quī Lesbiae cūrās amōris levābat, mortuus est. Catullus mortem passeris dolet quia Lesbia nunc eius causā plōrat.
- [V] Lesbia est nūpta quae alium virum quam marī-
tum amat, quārē adulteriī rūmōribus circumfunditur. Catullus Lesbiam nihil cūrāre dē sermōnibus et
10 amāre pergere rogat; sīc poēta amātae sē adaequat, cum virum Rōmānum puellam rogāre nōn deceat, quod māiōribus murmurandī causam praebet.
- [VII] Catullus, ut fēcit in carmine V, Lesbiam bāsia
15 rogat, quod virum Rōmānum nōn decet, et iterum amōrem suum fūrtivum cum nūptā loquitur. Sed tamen Lesbiam rogat ut bāsiāre pergat et rūmōrēs neglegat.
- [VIII] Catullus ā Lesbiā iam nōn amātur, quārē
20 perdolet. Nunc Lesbia alium virum amat et Catullō eam valedīcere opus est nē excrucietur.

ab aliquō discēdere : aliquem dēserere
ab-ruptiō -ōnis *f* < *ab-rumpere*
= subitō finīre
maestitia -ae *f* < *maestus*
lēnīre = minuere

nūpta -ae *f* = uxor

adulterium -ī *n* = maleficium a-
mandī alium virum quam con-
iugem
circum-fundere
sermōnibus : rūmōribus

ad-aequāre = aequum facere

māiōrēs -um *m* = patrēs et pa-
trum patrēs et ceterī
murmurāre = *murmura* facere;
murmur -is *n* = vōx quae vix
audītur
praebēre = offerre

nūpta -ae *f* = uxor
loquī rem = loquī dē rē

per-dolēre = valdē dolēre

vale-dīcere

venustās -ātis *f* < venustus

ē-numerāre = ōrdine memorāre

trādītūr : nārrātūr; trādītūr Ca-
tullus (: Catullum) mīsisse

certiōrem facere de rē = nūntiāre
rem

trānslātiō -ōnis *f* < trāns-ferre -
tulisse -lātum (ab linguā Graecā
ad Latīnam)

in-clūdere = addere

fidēlitās -ātis *f* < fidēlis = fidus

suspectāre = crēdere incipere
re-sciscere -scī(v)isse -ītum =
cognōscere
morārī = diūtius in locō manēre

pariter = aequē, eōdem modō

[XLIII] Āmēāna fuit puella quī incolīs Galliae Cis-
alpīnae fōrmōsa vidēbātur. Catullus Āmēānam cum
Lesbiā comparat et negat eam amātae suae venustā-
tēs habēre, quās ēnumerat. Est igitur Āmēāna fōr- 25
mōsa sōlīs rūsticīs ut Formiānō, cui dēcoctōrī est
amīca, id est, puella nōn amōrem, sed nummōs
quaerit.

[LI] Trādītūr Catullus hōc carmen ad Lesbiam mī-
sisse ut eam certiōrem faceret de amōre suō. Est 30
Sapphī nōtī carminis trānslātiō, quod poēta mūtāvit
ut Lesbiam inclūdere posset, eī enim doctae puellae
Sapphica carmina placēbant. Crēditūr Catullum, cum
Lesbia eum amāre dēsiisset, postrēmam stropham
mūtāvisse. 35

[LXX] Catullus dē fidēlitāte Lesbiae dubitāre coe-
pit, quod certum fiet in carmine LXXII. Ignōrāmus
quid suspectāret, sed fortasse ab amīcīs rescītus est
dum extrā Rōmam morābātur.

[LXXII] Iam Catullus certē scit Lesbiam nōn amā- 40
re pariter ac sē, nam haec illum tantum in lectō nōs-
cere et tenēre cupit, ille hanc uxōrem dūcere vellet.
Quamobrem, iniūriā repertā, dīcit ‘amāre magis (in

lectō) et bene velle minus:’ amōre ūritur, vīlis autem

45 Lesbia eī est, sicut merētrix.

merētrix -īcis *f* = fēmina quae merētur (= lucrum facit corpore suō)
vēsānia -ae *f* < vēsānus (= cui mēns sāna nōn est)

[LXXV] Catullus Lesbiam vēsāniae suae accūsāt,

nam eam amat etsī mala faciat; neque eī bene vult

etsī optima fiat, cum foedus amīcitiae laesit iniūriā:

foedus -eris *n* = lēx inter hominēs statūta

ergō nunc Catullus inimīcum amat!

50 [LXXVI] Catullus, quī ab amātā Lesbiā et amīcō

Caeliō Rūfō falsus est, ūnus fidem tenuit, ergō pius

fidem : prōmissum

est et dignus dīs exaudiendī, quōs rogat ut dolōrēs

ex-audīre = precēs audīre

ēripiant; nam amor iam sibi est sicut morbus.

[LXXIX] Lesbius est Clōdus Pulcer, frāter Lesbiae,

55 quī ferunt cum sorōre concumbere — et Cicerō ita

ferunt : dīcunt
con-cumbere < cum + cubāre

scrīpsit. Quārē nēmō eum oīsculum dare vult.

[LXXXIII] Catullus dēridet Metellum, Lesbiae ma-

rītum, cum laetētur quod uxor poētam maledīcat:

male-dīcere

id est signum amōris, sed Metellus nihil sentit.

60 [LXXXV] Poēta animum suum dēscrībit, quī habet

dē-scrībere = verbīs dēmōstrāre

causam in carminibus LXXII, LXXV, LXXVI. No-

notāre = dīligeranter animadverte-re

tanda sunt verba oppōnentia et respondentia: oīdī,

op-pōnere = contrā pōnere

ergō excrucior; amō, ergō sentiō; faciam et fierī; re-

quīris: nesciō.

65 [LXXXVI] Crēditur Quintiam esse sorōrem Quin-

Quintius -ī *m*

Vērōnēnsis -is < Vērōna

speciēs -eī f= quod aspicitur

polīticus -a -um < πόλις = cīvitas (= cūctī cīvēs), rēs pūblica

amātōrius -a -um < amor
ad-hibere = ūtī

com-parāre = simul iungere

male-dictiō -ōnis m < maledīcere

arguere = falsum esse dēmōstrāre

secus = aliter

cōmicus -a -um < cōmoedia

per-legere = tōtum legere

prōpositiō -ōnis f < prō-pōnere

tiī Vērōnēnsis, quī in carmine C appellātur. Catullō
fōrmōsus est simul pulcher et venustus: pulcher
corpore et speciē, venustus grātiā et venere. Quin-
tia est pulchra neque venusta; Lesbia est pulchra et
venusta, ergō fōrmōsa.

70

[LXXXVII] Adhūc Catullus sermōnem polīticum
ad amātōrium adhibuit. Iam eōs in idem carmen
comparat: amor est foedus amīcitiae et Catullus ū-
nus fidem tenuit.

[XCII] Ut iam vīsimum in carmine LXXXIII, male- 75
dictiō est signum amōris. Iam Catullus id scīre af-
firmat, cum is idem agat.

[CIV] Hōc carmine arguitur quod in XCII legitur,
cum hīc Catullus sē Lesbiam maledīcere neget at-
que illīc secus cōnfiteātur. Ignōrāmus quem appel- 80
let. Tappō est fortasse persōna cōmica.

[CVII] Lesbia ad Catullum sē reddit, omnia reno-
vantur. Poēta omnium malōrum oblīvīscitur.

[CIX] Cēterīs carminibus perlectīs, huius prōposi- 85
tiō amōris nōn est crēdenda. Quāpropter Catullum,
quī nunc incertus est dē Lesbiae fide, deōs invocat
ut amāta prōmissō teneātur.

INDEX VOCABVLORVM

- ab-ūtī ab-ūsum esse LXXVI. 4
 ācer ācris ācre LXXXIII. 5
 ac-quiēscere II. 8
 aduersus -a -um LI. 3
 aestuōsus -a -um VII. 5
 aeternus -a -um CIX. 6
 agere (vītam) LXXVI. 19
 amplius *adv* LXXVI. 10
 ap-petēns -entis II. 3
 ārdor -ōris *m* II. 8
 artūs -uum *m* LI. 9; LXXVI. 21
 assiduē XCII. 4
 bāsiāre VII. 9
 bāsiātiō -ōnis *f* VII. 0, 1
 bāsiūm -ī *n* V. 0, 7
 bene-facere LXXVI. 1
 calculus -ī *m* CVII. (5)
 circum-silīre III. 9
 cōgere LXXII. 8
 contrā LXXVI. 23
 con-turbāre V. 11
 cūius -a -um VIII. 17
 culpa -ae *f* LXXV. 1
 cūriōsus -a -um VII. 11
 dēcoctor -ōris *m* XLIII. 5
 dē-dūcere LXXV. 1
 dein V. 8, 10
 dēliciae -ārum *f* II. 1; III. 4
 dē-mānāre LI. 10
 dē-pōnere LXXVI. 13, 25
 dē-precārī XCII. 3
 dēsīderium -ī *n* II. 5
 dēsīnātus -a -um VIII. 19
 dē-vorāre III. 14
 dis-pefīre XCII. 2, 4
 dīuus -ī *m* LI. 2; LXXVI. 4
 dulce *adv* LI. 5
 ēlegāns -antis XLIII. 4
 ex-cruciāre LXXVI. 10; LXXXV. 2
 ex-pellere LXXVI. 22
 exsultāre LI. 14
 extrēmus -a -um LXXVI. 18
 facētus -a -um XLIII. (8)
 fās *n* *indēcl* LI. 2
 fascināre VII. 12
 fatuus -a -um LXXXIII. 2
 fidēs -eī *f* LXXVI. 3; LXXXVII. 3
 firmus -a -um LXXVI. (11)
 flamma -ae *f* LI. 0, 10
 foedus -eris *n* LXXVI. 3;
 LXXXVII. 3; CIX. 0, 6
 fulgēre -sisse VIII. 3
 fūrtīuus -a -um VII. 8
 gannīre LXXXIII. 4
 geminus -a -um LI. 11
 gener -ī *m* LXXII. 4
 gēns gentis *f* LXXIX. 2
 gestīre LI. 14
 gnātus -ī *m* LXXII. 4
 harēna -ae *f* VII. 3
 identidem LI. 3
 impēnsē *adv* LXXII. (5)
 im-potēns -entis VIII. 9
 incitāre II. 4
 ineptiae -ārum *f* VIII. (1)
 ineptīre VIII. 1
 īn-facētus -a -um XLIII. 8
 īn-grātus -a -um LXXVI. 6, 9
 īn-sapiēns -entis XLIII. 8
 īn-spērāns -antis CVII. 2, 5
 invītus- a -um VIII. 13; LXXVI. 12
 iocārī II. 6
 iocōsus -a -um VIII. 6
 iocus -ī *m* II. (6)
 istinc LXXVI. 11
 labellum -ī *n* VIII. 18
 lasarpīcifer -fera -ferum VII. 4
 lasarpīcium -ī *n* VII. (4)
 lūmen -inis *n* LI. 12
 luxus -ūs *m* XLIII. (5)
 mānāre LI. (10)
 mellītus -a -um III. 6
 mī *dat* V. 7; LI. 1, 7; LXXII. 6;
 LXXVI. 26; LXXXIII. 1; XCII. 1;
 CVII. 4
 mīca -ae *f* LXXXVI. 4
 miserīri LXXVI. 17
 miseria -ae *f* LXXVI. (17)
 morsus -ūs *m* II. 4
 mūlus -ī *m* LXXXIII. 3
 nescio-quid II. 6
 nitēns -entis II. 5
 nūmen -inis *n* LXXVI. 4
 ob-dūrāre VIII. 11
 ob-loquī LXXXIII. 4
 obstīnātus -a -um VIII. 11
 occultus -a -um VII. (8)
 ocellus -ī *m* III. 18
 of-firmāre LXXVI. 11
 opem -is -e *f* LXXVI. 18
 opera -ae *f* III. 17
 op-tingere -tīgisse CVII. 1
 ōrāc(u)lum -ī *n* VII. 5
 pār paris LI. 1
 passer -eris *m* II. 0, 1; III. 0, 3, 4, 16
 pīrgidulus -a -um III. 8
 pernīciēs -eī *f* LXXVI. 20
 per-numerāre VII. 11
 per-vincere LXXVI. 15
 pestis -is *f* LXXVI. 20
 pietās -ātis *f* LXXVI. 26
 pīpiāre III. 10
 pius -a -um LXXVI. 2
 plūrimus -a -um *sup* LXXXIII. 1
 potis -e *adi* *indēcl* LXXII. 7;
 LXXVI. 16, 24
 prae-dīcere VII. (5)
 prō-pōnere CIX. 1
 propriē CVII. 2
 pudicus -a -um LXXVI. 24
 pulcer -cra -crum LXXIX. 1, 3;
 LXXXVI. 5
 pūriter *adv* LXXVI. 19
 pūrus -a -um LXXVI. (19)
 quā *adv* LXXVI. 14
 quī *adv* LXXII. 7
 quic-quam CVII. 1
 quī-cum II. 2
 quīre quīvisse LXXV. 3
 quondam VIII.3; LXXII. 1
 re-cordārī LXXVI. 1
 red-dere LXXVI. 26
 re-ferre CVII. 5
 re-novāre CVII. 0
 re-quīrere VIII. 13; LXXXV. 1
 re-stituere CVII. 4, 5
 sacer -cra -crum VII. 6
 saeculum -ī *n* XLIII. 8
 sānctus -a -um LXXVI. 3; CIX. 6
 sectārī VIII. 10
 sēnsus -ūs *m* LI. 6
 sepulcrum -ī *n* VII. 6
 sīdus -eris *n* VII. 7
 signāre XCII. 3
 sincērus -a -um CIX. 4
 sinus -ūs *m* II. 2
 sī-quis -qua -quid LXXVI. 1
 sōlāciolum -ī *n* II. 7
 sōlācium -ī *n* II. (7)
 sonitus -ūs *m* LI. 10
 suāvium -ī *n* LXXIX. 4
 sub-rēpere LXXVI. 21
 suō-pte LI. 10
 super *adv* VII. 2, 10
 superāre LI. 2
 taeter -tra -trum LXXVI. 25
 tegere LI. 11
 ten XLIII. 6
 tenebrīcōsus -a -um III. 11
 tintināre LI. 11
 torpēre LI. 9; LXXVI. (21)
 torpor -ōris *m* LXXVI. 21
 tot-idem XCII. 3
 turgidulus -a -um III. 18
 ūsque *adv* III. 10; V. 9
 vae! VIII. 15
 ventitāre VIII. 4
 venustās -ātis *f* LXXXVI. 3
 venustus -a -um III. 2
 vērē *adv* VIII. 8; LXXXVII. 2; CIX. 3
 vēsānus -a -um VII. 10
 violāre LXXVI. 3
 voluptās -ātis *n* LXXVI. 1
 vulgus -ī *m* LXXII. 3

INDEX NOMINVM

Āmēāna -ae <i>f</i> XLIII. (0)	Formiānus -ī <i>m</i> XLIII. 5	Lesbius -ī <i>m</i> LXXIX. 1
Battus -ī <i>m</i> VII. 6	Iuppiter Iovis <i>m</i> VII. 5;	Libya -ae <i>f</i> VII. (3), (4)
Catullus -ī <i>m</i> VII. 10;	LXX. 2; LXXII. 2	Libyssus -a -um VII. 3
VIII. 0, 1, 12, 19; LI. 13;	Lesbia -ae <i>f</i> II. 0; V. 1;	Orcus -ī <i>m</i> III. 14
LXXII. 1; LXXVI. 5;	VII. 2; LI. 7; LXXII. 0, 2;	Quintia -ae <i>f</i> LXXXVI. 0,
LXXXVII. 0	LXXV. 1; LXXIX. 1;	1
Clōdius -ī <i>m</i> LXXIX. 0	LXXXIII. 0, 1; LXXXVI.	Venus -eris <i>f</i> III. 1
Cupīdo -inis <i>m</i> III. 1	5; LXXXVII. 2; XCII. 1,	
Cyrēnae -ārum <i>f</i> VII. 4	2; CVII. 4	

NOTAE

<i>=</i>	idem atque	<i>adv</i>	adverbium
<i>↔</i>	contrārium	<i>coni</i>	coniūctīvus
<i>:</i>	id est	<i>dat</i>	datīvus
<i>/</i>	sive	<i>f</i>	fēminīnum
<i><</i>	factum ex	<i>gen</i>	genetīvus
<i>></i>	fit	<i>imp</i>	imperativus
<i>+</i>	cum, atque, additur	<i>indēcl</i>	indēclīnābile
<i>—</i>	syllaba longa	<i>m</i>	masculīnum
<i>( )</i>	syllaba brevis	<i>n</i>	neutrum
<i> </i>	syllaba dīvidendae	<i>pl</i>	plūrālis
<i>˘</i>	litterae coniungendae	<i>praes</i>	praesēns
<i>acc</i>	accūsātīvus	<i>sup</i>	superlātīvus
<i>adi</i>	adiectīvum		